

TANÍTS, HOGY SEGÍTS! ÉRZÉKENYÍTÉS A FÖLDRAJZÓRÁN A MINDANNYIAN TESTVÉREK ALAPÍTVÁNY AFRIKA-PROJEKTJE KERETÉBEN

Teach to help! Sensitization in geography lessons in the framework of the Africa project of the Mindannyan Testvérek Foundation

MARI KITTI

ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem TTK FFI Földrajz szakmódszertani csoport – Földtudományi Doktori Iskola
mari.kitti007@gmail.com

ABSTRACT

Listening to or reading the news often makes us reassess our own situation as we see the difficulties others face. Empathy, tolerance, and respect for diversity are qualities that are becoming increasingly important in today's world. Due to globalization, countries are becoming more diverse in terms of religion, ethnicity, and culture. Therefore, it is crucial to place a strong emphasis on sensitization in education. However, the ability to identify with others' situations, acceptance, and empathy are only the first steps. To create a better world, we need to develop the capacity for action and the willingness to act in students. In 2021, the Mindannyan Testvérek Foundation launched an Africa project aimed at helping underdeveloped regions in Africa through missionary activities. The organization considers the development of the aforementioned mindset and attitude crucial, which is why sensitizing students plays a key role in their project. As part of the project, several teachers were invited to develop educational materials to facilitate students' sensitization. As a member of this team, I created materials for geography and biology subjects, focusing on tasks based on creative activities. These tasks actively engage students in the learning process, allowing them to develop their skills and competencies in a multifaceted manner. In the following, I will provide an overview of the organization's activities and a way to practically implement sensitization within the geography curriculum.

Keywords: sensitisation, competence development, capacity building, tolerance, empathy, curriculum development, sub-Saharan Africa, mission, Democratic Republic of Congo, Mindannyan Testvérek Foundation, Hungary Helps

BEVEZETÉS

„A földrajzi jellegű ismeretek átadására és azok alkalmazására mindig szükség volt, amióta emberek élnek a Földön, tehát mondhatnánk, a földrajztanítás egyidős az emberiséggel” (MAKÁDI M. 2020 p. 19.). A tantárgy ismeretanyaga kéz a kézben jár mindennapi életünkkel, hiszen a földrajz keretein belül ismerkedhetünk meg a minket körülvevő

természettel, környezettel, különböző kultúrákkal, társadalmi és gazdasági folyamatokkal. A digitalizációt követően kitárult a világ, pillanatok alatt hatalmas mennyiségű információhoz férhetünk hozzá. Ez nagy hatással van a diákokra is, ismereteik nagy részét már nemcsak otthonról, kortársaiktól és az iskolából szerzik, hanem a különböző médiumokból. Ez egyrészt előnyös, hiszen látókörük szélesedik, másrészt hátrányos, hiszen a források kritikus szemlélete nélkül téves képzetek alakulhatnak ki. Sajnos földrajztanárként a különböző országok, kultúrák tanítása során gyakran tapasztalom, hogy a gyerekek szemléletét egy társadalmi csoportról, országról a sztereotípiák és téves képzetek határozzák meg. Ugyanakkor a tantárgy ismeretanyagát (társadalomföldrajz, vallásföldrajz, etnikai földrajz) tekintve kiemelt szerepet tölt be a tanulók toleráns, etikus, egymás tiszteletét szem előtt tartó magatartásának kialakításában (Kerettanterv 2020a). Ezen értékek kialakítása egyre fontosabbá válik a globalizált világban, hiszen az országok kulturálisan, vallásilag és etnikailag egyre sokszínűbbé válnak. Mégis, nem elég csak a velünk egy térben élők felé nyitnunk, fontos a diákok látókörének kiszélesítése. Belátható, hogy a Föld megőrzése és egy élhető világ megteremtése csak közös összefogáson keresztül teremthető meg. A szebb és élhető jövő megteremtése érdekében jött létre a Mindannyian Testvérek Alapítvány is. Jelenlegi Afrika-projektje kapcsán a szervezet igyekszik megszólítani a magyar nemzetet és összefogásra buzdítani, hogy segítséget nyújthassunk az elmaradott afrikai térségeknek.

A MINDANNYIAN TESTVÉREK ALAPÍTVÁNY AFRIKA-PROJEKTJE

Sajnos világszerte több millió ember szorul segítségre, ezért hazánkban is egyre több kezdeményezés irányul a külföldi segélyezésekre. A **Mindannyian Testvérek Alapítvány – Afrika-projekt** dr. Székely Jánosnak, a Szombathelyi Egyházmegye megyéspüspökének kezdeményezésére indult el 2021. február 8-án, Szent Jozefina Bakhita ünnepén. Jelenleg a program ötletgazdája és operatív főszerzője Mészáros János. A projekt célja az afrikai rászorulókat támogatása, amit a program többféle formában igyekszik megvalósítani. Egyik legfontosabb célja a magyar diákok látókörének tágítása, szemléletük formálása. Ennek egyik eszközeként mind egyházi, mind állami iskolákban tartanak beszédeket, beszélgetéseket, amelyek célja **érzékenyítés** a hátrányos körülmények között élő afrikai gyerekekkel kapcsolatban. Egy másik lehetőség tematikus hét meghirdetése, amelynek megszervezésében és lebonyolításában is segít a szervezet, különböző tananyagokat, óravázlatokat biztosít az érdeklődő iskoláknak, illetve a diákoknak lehetősége nyílik szakértőkkel való beszélgetésekre is. A program részét jelentik a kézzelfogható támogatások (pénzbeli és tárgyi felajánlások) is, ami szintén többféleképpen valósulhat meg, többek között rendszeresen szerveznek gyűjtést a programba bekapcsolódó iskolákban

és azokhoz kapcsolódó közösségekben. A gyűjtéseknek mindig van egy konkrét céljuk. Például 2021-ben a Kongói Demokratikus Köztársaságban található mbundai árvaház segítése volt a cél, élelmiszert, ruhát, cipőt, ágyat vettek a gyerekeknek, egy új iskola-épületet építettek, és megvásárolták a közeli forrás használati jogát is, hogy a vízellátás is biztosítva legyen a számukra. 2022-ben egy óvoda és egy templom felépítésére, illetve motorkerékpárok megvásárlására gyűjtöttek, amelyekkel a papok, az orvosok és a tanárok eljuthatnak a környező településekre. Továbbá létezik egy „örökbefogadási program” is, amelynek keretében az örökbefogadó havi anyagi hozzájárulással támogathat egy árva gyermeket, akivel a szervezet tagjainak segítségével levelezhet, és így személyes kapcsolatot is kiépíthet. A hosszabb távú célok közé tartozik missziók szervezése, ennek keretében 17-30 év közötti fiatalokat terveznek felkészíteni a kiutazásra, akik a felkészítést követően egy-két hónapnyi önkéntes munkával helyben segíthetnék a rászoruló afrikai közösségeket ([link1](#)). A program szándékozik módot találni arra is, hogy lehetővé tegye egy-egy afrikai fiatal számára a felsőfokú tanulmányok végzését. Jelenleg a program a Kongói Demokratikus Köztársaságnak nyújt segítséget, de a szervezők tevékenységi körüket szeretnék több országra (pl. Kenya) is kiterjeszteni az elkövetkezendő években ([link2](#)).

TANANYAGFEJLESZTÉS MINT BERUHÁZÁS A JÖVŐBE

Korábban már említettem, hogy a program sokféle módon próbál segítséget nyújtani az elmaradott afrikai térségeknek. Ugyanakkor mind az adománygyűjtés és az „örökbefogadás” sikerességéhez, mind az önkéntes missziós tevékenység megvalósulásához nélkülözhetetlenek azok a személyek, akiket érdekel, foglalkoztat, hogy mások hogyan élnek, és fontosnak tartják, hogy tőlük telhető módon segítsenek. Ahhoz, hogy egyre többen legyenek, az oktatás folyamán egyre nagyobb súlyt kell fektetni az érzékenyítésre, a személyiség- és kompetenciafejlesztésre, hiszen így alakítható ki a gyerekekben a cselekvőképesség és a környezetért, az emberekért felelősséggel tenni akaró magatartás.

A *Mindannyian Testvérek Alapítvány – Afrika-projekt* keretében megvalósuló **tananyagfejlesztés** 2024-ben a gimnazista korosztályt (9–12. évfolyam) célozta meg hat tantárgy (történelem, biológia, földrajz, német, francia és angol) keretében. Minden tantárgy számára 15 tanórányi tananyag készült, amelyek igen sokfélék, találhatók közöttük óravázlatok, óratervek, feladatlapok, feladatleírások, diasorok, internetes felületek. Tartalmilag elsősorban a Kongói Demokratikus Köztársasághoz kapcsolódnak, de azon keresztül Afrikát (szűkebben a szubszaharai térséget) érintő általános problémákat is feldolgoznak. A segédanyagok elkészítésekor elsődleges szempont volt, hogy a diákok munkálkodjanak a foglalkozások során. Ugyanis az érzékenyítés során sohasem

a meggyőzés a cél, hanem a kritikai gondolkodás kialakítása, fejlesztése, ami lehetővé teszi a tanulók számára az általánosan elfogadott sztereotípiák, tévhitek megkérdőjelezését, saját nézeteik átformálását az adott kisebbségi csoport problémáit illetően.

Földrajz szakos tanárként sokszor érzékelem, az országok tanításánál mennyire fontos, hogy a tanárnak legyen tényleges tapasztalata, helyismerete, hiszen ez adja meg a diákok számára azt a hitelességet, ami képes őket teljesen bevonni az óra menetébe és fenntartani az érdeklődésüket. Ilyen tekintetben szerencsésnek mondhatom magam, hiszen családom révén kis koromtól fogva volt lehetőségem bejárni a világot, sok közeli és távoli országot, kultúrát megismerni. Így jutottam el Afrikába is, jártam Marokkóban, Szenegálban és többször Etiópiában. Testközelből tapasztalhattam meg, hogy miként élnek ott az emberek, milyen problémákkal küzdenek, mennyire más életkörülmények közé vannak kényszerülve, mint mi. Afrika tanításánál mindig nagy súlyt helyezek a földrészt érintő tényleges problémák feltárására saját tapasztalataim, történeteim és képeim segítségével. Éppen ezért is vállaltam nagy örömmel a földrajzhoz és a biológiához tartozó tananyagok kidolgozását. A következőkben a földrajz tantárgyhoz készített tananyagba szeretnék betekintést nyújtani. Az összes segédanyag elérhető és letölthető egy gyors regisztrációt követően a *Mindannyian Testvérek Alapítvány honlapján*.

AFRIKAI TÉMAHÉT A KERETTANTERVEK TÜKRÉBEN

A földrajzot a diákok önálló tantárgyként csupán négy évig tanulják igen alacsony óraszámban (7. és 10. osztályban heti 1 óra, 8. és 9. osztályban heti 2 óra). Az alacsony óraszám miatt nagy kihívást jelent a tantárgy teljes ismeretanyagának átadása és az azokhoz kapcsolódó tanulói képességek, kompetenciák fejlesztése. A kerettanterv 7-8. évfolyamon 20 tanórát javasol az Európán kívüli kontinensek földrajzának oktatására, azaz ekkora időkeret áll rendelkezésre Afrika, Ázsia, Amerika, Ausztrália és Óceánia, illetve a sarkvidékek megtanítására (Kerettanterv 2020a). Afrika a gimnázium 10. évfolyamában kerül újra elő a *Nemzetgazdaságtól a globális világgazdaságig* c. témakörben, amelyre 17 óra a javasolt időkeret, és az Európán kívüli térségek mellett Európát is magába foglalja, természetesen ezen térségek feldolgozása nagyban különbözik az általános iskolai megközelítéstől (Kerettanterv 2020b). Ebből látszik, hogy az Afrikával kapcsolatos tananyag igen kis részét képezi a földrajzoktatásnak (kb. 4 tanítási óra), így jogosan merülhet fel a kérdés, hogy akkor miért is érdemes 15 órányi tananyagot kidolgozni az Afrika-projektben, és megismertetni a diákokat a Kongói Demokratikus Köztársaságban élők mindennapi életével és gondjaikkal?

A 2020-as Nemzeti alaptanterv és a hozzá kapcsolódó kerettantervek egyértelműen meghatározzák a földrajz tantárgy nevelési és oktatási cél- és keretrendszerét. Kiemeli,

hogy a földrajz tantárgy túlmutat az elavult, leíró jellegű információközlési szerepkörön, helyett célja, hogy a tanulók élményszerűen, megfigyelésekre, tapasztalatokra és információgyűjtésre alapozva a természeti-környezeti és a társadalmi-gazdasági folyamatokat szintetizálva tanuljanak (Kerettanterv 2020a, 2020b), ezzel elősegítve a komplex, problémaorientált, elemző és értékelő gondolkodást. Erre az elképzelésre építenek a kerettantervek az egyes tananyagegységhez megadott fejlesztési feladatok és ismeretek meghatározásánál, amelyek nagy része megvalósítható, átadható Afrika példáján keresztül.

Az Afrika-projekt által felkínált tananyagok, feladatok által a **7-8. évfolyamok** kerettantervében az Európán kívüli kontinensek témakörhöz kapcsolódóan az alábbi meghatározott fejlesztési feladatok és ismeretek valósíthatók meg:

Ismeretek:

- „A földrajzi tényezők életmódot, gazdálkodást meghatározó szerepének bemutatása;
- A gazdasági fejlettség területi különbségeinek, annak okainak, illetve társadalmi és környezeti következményeinek feltárása;
- A regionális társadalmi-gazdasági és környezeti problémák világméretűvé válásának igazolása példák alapján;
- Az országok közötti különböző típusú együttműködések (környezeti, gazdasági stb.) szükségességének igazolása példák alapján” (Kerettanterv 2020a p. 14.).

Fejlesztési feladatok:

- „A kontinensek főbb országainak, országcsoportjainak, jellemző tájainak és térségeinek megismerésével és elemzésével a világtér-szemlélet fejlesztése;
- A sokféleségben rejlő azonosságok és különbségek összehasonlítási képességének fejlesztése Afrika társadalmi és gazdasági jellemzői példáján;
- A véleményalkotás és vitakészség fejlesztése a kontinensek kulturális sokszínűségének jellemzői alapján;
- A problémamegoldó és az értékelő gondolkodás fejlesztése Afrika társadalmi jellemzőinek, ellentmondásainak példáján;
- A környezettudatosság fejlesztése az elsivatagosodás, a világtengert veszélyeztető folyamatok, az árvizek, a trópusi esőerdők irtásának és egyéb környezetszennyező tevékenységek példáján” (Kerettanterv 2020a p. 14.).

A **9-10. évfolyamhoz** kapcsolódó kerettanterv *Nemzetgazdaságtól a globális világ-gazdaságig* című témaköréhez kapcsolódóan az alábbi fejlesztési feladatok és ismeretek valósíthatók meg:

Ismeretek:

- „A globalizáció társadalmi-gazdasági és környezeti következményeinek, mindennapi életünkre gyakorolt hatásának feltárása;
- A centrum- és perifériatérségek kapcsolatrendszerének bemutatása;

- *A perifériatársadalmi-gazdasági fejlődésének jellemző vonásai, a felzárkózás nehézségei;*
- *A világpolitika és a világ gazdaság működését befolyásoló nemzetközi szervezetek, együttműködések legfontosabb jellemzői” (Kerettanterv 2020b p. 15.).*

Fejlesztési feladatok:

- *Más társadalmak kultúrájának megismerése iránti érdeklődés felkeltése, a különböző kultúrák iránti tolerancia fejlesztése;*
- *A társadalmi-gazdasági fejlettség összehasonlításával, a fejlettség területi különbségeinek elemzésével földrajzi problémák iránti érzékenység kialakítása, az azokra történő reflektálás képességének fejlesztése;*
- *A gazdaság szerveződését befolyásoló telepítő tényezők változó szerepének, a gazdaság gyors térbeli átalakulásának bemutatásával és a nemzetközi szintű munkamegosztást kialakító okok és következmények értelmezésével a komplex gondolkodás képességének fejlesztése” (Kerettanterv 2020b p. 15.).*

LEHETŐSÉGEK A TANANYAGOK GYAKORLATI KIVITELEZÉSÉRE

A földrajz tantárgyhoz kapcsolódó tananyagok (óratervek és módszertani eszközeik) készítésekor célom volt az afrikai kontinens fő problémaköreinek bemutatása és testközelbe hozása a Kongói Demokratikus Köztársaság példáján keresztül. Az elkészített anyagok többsége a diákok önálló munkáján alapul, a tanár leginkább moderátor szerepkörben van jelen, ami egyrészt megkönnyíti a tananyagok felhasználhatóságát, nem ró plusz terheket a pedagógusokra, másrészt – megítélesem szerint – a diákok kompetenciáinak fejlesztése és érzékenyítésük ilyen formán a leghatékonyabb. Csak egy olyan óratervet készítettem, amely a hagyományos tanítási-tanulási stratégiára épül. Ezen tanóra célja Afrika természetföldrajzi ismereteinek megalapozása, amelyek birtokában a későbbi témák feldolgozásakor a diákoknak már van egyfajta téri képzetük a tárgyalt kontinensről, országról. A kontinens problémáit a tanulók két nagyobb tananyagegység során dolgozhatják fel. Az egyik kimondottan Afrika társadalomföldrajzával foglalkozik, a másik főként a természethez és gazdasághoz kapcsolódó problémákat feszegeti. Mindkét egység esetében a diákok **csoportokban dolgoznak**, és a tananyagot különböző **alkotótevékenységeket igénylő feladatokon** keresztül ismerik meg és dolgozzák fel. A feladatokat a tanulók egy online felületen érik el. A tanár szerepe, hogy az egyes egységeket felvegye, megteremtse a feladatvégzéshez szükséges körülményeket (internet-hozzáférés, okoseszközök, felület kezelésének bemutatása, csoportok alakítása, felmerülő akadályok elhárítása stb.), és az egység feldolgozását követően értékeli a tanulók munkáját. A tananyagcsoport bevezetéséhez, a csoportmunka órai előkészítéséhez, a

feladatok kivitelezésének segítéséhez és a kiértékeléshez segítséget a letölthető óravázlatok nyújtanak. Ezekben található meg a felületek linkjei is.

Milyenek az egységekhez kapcsolódó **online felületek**? A csoportok a megadott linken keresztül a tananyagot tartalmazó weboldalra jutnak. A főoldalon található tartalmak célja a tanulók motiválása, az elkövetkezendő órák témájának felvezetése és arra való ráhangolódás (1. ábra). A jobb felső sarokban látható a menüsor, ami a weboldal különböző füleit tartalmazza. A füleken belül különböző feladatok, ismeretterjesztő leírások, videók, képek és források találhatóak (2. ábra).

A társadalomföldrajzhoz kapcsolódó egység körülbelül 7 tanórát ölel fel. A tanulók elsősorban Afrika népességének területi és koreloszlásával, vallási és etnikai összetételével ismerkedhetnek meg. Majd a **túlnépesedésből következő problémák** mélyére áshatnak, ilyenek például a népességvándorlás, a nyomornegyedek és a menekülttáborok kialakulása. A tanulók az említett ismereteket **alkotótevékenységek** (gondolat-térkép, korfa, megadott kifejezések felhasználásával összehasonlító elemzés, önéletrajz, ingatlanhirdetés, étlap, programajánló, slideshow és naplóbejegyzés készítése) során fedezik fel és egyúttal azok révén mélyítik el a tudásukat. Az ilyen típusú feladatok, amelyek igénylik, hogy a tanulók aktív szereplői legyenek a tudásszerzésnek és a tudásátadásnak, sokkal alaposabb és hosszabb távon fennmaradó tudáshoz juttatják a diákokat (LENGYELNÉ MOLNÁR T. et al. 2021). A csoportmunkában történő alkotás többek között hozzájárul a fiatalok autonómiájának kialakításához, a koncentráció, a kooperációs képességek, az önismeret, a tolerancia, a kreativitás, az érzelmi intelligencia és megannyi más képesség és kompetencia fejlesztéséhez (NÁRAI M. 2021).

Hogyan valósul meg az érzékenyítés és a kompetenciafejlesztés a gyakorlatban? A *Törzsek forgataga* című oldalon a tanulók a rövid bevezetés (3. ábra) elolvasása után

1. ábra. Online tananyag ráhangolódást segítő kezdőfelülete (képernyőfelvétel)

Öntsünk tiszta vizet a pohárba!

<https://unicef.hu/tiszta-ivoviz>

Létszükséglet, ami megbetegít?

Ha szóba kerülnek Afrika problémái, akkor gyakorta hallani, hogy igen súlyos vízhiánnyal küzdenek a helyiek. A vízhiány szó hallatán leiki szemünk előtt egyből fel is tűnik a Szahara száraz és végtelen homoktengere. Ugyanakkor a közhiedelemmel ellentétben a fő probléma nem az ivóvíz hiánya, hanem a rendelkezésre álló készleteknek a tisztasága, minősége. Vegyük csak példaként a Kongói Demokratikus Köztársaságot. Az ország földrajzi fekvéséből kifolyólag Afrikán belül a legnagyobb édesvízkészlettel rendelkezik, mégis a vidéki lakosság közel 1% fér csak helyben ivóvízhez. A szegényebb területeken a kutak többségének vize fertőzött, fogyasztásával paraziták, súlyos betegségek kórokozói jutnak az emberek szervezetébe. Az ENSZ és egyéb szervezetek magas költségvetéssel foglalkoznak az elmaradottabb területek élelmezési segélyeivel, az ivóvíz probléma megoldásával, az az egészségügyi helyzet javításával.

Hogyan valósulnak meg a gyakorlatban ezek a fejlesztések? Hogyan javítható az ivóvíz hozzáférhetőség? Ezek mind olyan kérdések, amiket nektek is érdemes lesz feltennetek! Ugyanis a feladatokat egy interjú szövegtörzskének megalkotása lesz! Azaz mind az interjú kérdéseinek, mind az azokra vonatkozó válaszok megadása a ti feladatotok lesz! Az interjú alanya ténylegesen egy valós szervezet képviselője legyen, akik a Kongói Demokratikus Köztársaságban azon dolgoznak, hogy minél többen juthassanak tiszta ivóvízhez. Az interjúban tájékoztatjátok fel, hogy miért van szükség a vizek tisztítására, milyen módon lehet ezt megvalósítani, milyen módon tudják a lakosság közelében elérhetővé tenni a vizet, miért fontos ez.

Mit tartalmazzon az interjú?

- Legalább 10 kérdést és azokra vonatkozó válaszokat tartalmazzon
- Szövegezése feleljen meg az interjú stílusának
- Ajánlott alkalmazás: Google Dokumentumok

2. ábra. Példa a feladatok tartalmi és formai felépítésének szemléltetésére (képernyőfelvétel)

kezdhetik meg a tényleges munkát. Az első feladatuk egy törzs kiválasztása és a kutatómunka megkezdése a megadott és önállóan keresett források felhasználásával (4. ábra).

Afrika társadalmföldrajza

Főoldal Afrika népeiről az alapokról Törzsek forgatagában Öröm a nyomorban?

Törzsek forgatagában

Törzsi hagyományok, mint Afrika kincsei?

Afrika mondhatni a törzsek kontinense, hiszen területén megbővíthetőleg 3000 törzs él. Ugyanakkor a gyarmatosítás következtében az útszállásra jóval előbbi germán hatások semmiféle etnikai viszonyhoz nem igazoltak. Számos törzset egy áltámba fogtak össze, más népeket viszont megosztottak. A függetlenné válás után ez több helyen határvisszaléghoz, polgárháborúhoz vezetett. Ugyan az etnikai sokszínűség a mai napig belső megosztottsághoz vezet, mégis ez adja a kontinens egyik legnagyobb értékét. A törzsek közül a mai napig több elszeparáltan, a régi hagyományokat fenntartva él. Ezek a különböző, egyedülálló törzsi kultúrák felbecsülhetetlen értéket adnak a világnak, aminek megerősítése fontos feladatunk. *Milyen törzsek lakják Afrikát? Kik él és hogyan élnek? A következőkben ezekre a kérdésekre kell megkeresnünk a választ!*

3. ábra. A Törzsek forgataga c. egység feladatainak tartalmi bevezető része (képernyőfelvétel)

Válasszatok egyet az alábbi törzsek közül! A továbbiakban a választott törzssel kapcsolatban fogtok kutatómunkát végezni!

Pigmeusok

<https://www.gosztovjagor.hu/2023/03/afrikai-torzsek-5-a-pigmeusok/>
https://epa.oszk.hu/03000/03037/00042/pdf/EPA03037_foldgomb_2017_06-07_034-047.pdf
https://ng.24.hu/kultura/2010/01/27/hogyan_vedik_a_pigmeusok_az_esoerdot/
<https://afoldgomb.hu/latest-cover/afoldgomb-2017-junius-julius/az-erdosyermek/>
<https://femina.hu/terasz/baka-pigmeus-torz-kamerun/>

Tuaregek

[http://nepezetar.fszek.hu/index.php/A_tuareg_\(kei_tamasheq\)_n%C3%A9p_t%C3%A1rsadalma_%C3%A9letm%C3%B3dja](http://nepezetar.fszek.hu/index.php/A_tuareg_(kei_tamasheq)_n%C3%A9p_t%C3%A1rsadalma_%C3%A9letm%C3%B3dja)
<https://magyar nemzet.hu/archivum-magyar nemzet/2001/08/akiket-elhagyott-az-isten>
<https://tuaregek.blog.hu/2008/05/09/tuaregek>
<https://femina.hu/kapcsolat/tuaregek/>
<https://galeria.index.hu/kulfold/2016/07/21/tuareg/>

Hamerek

<https://wanderers.hu/omo-volgy-az-emberiség-bolcsoje/>
<https://www.utazzafrikaba.hu/ferfiavatas-a-hamerek-foldjen.html>
https://vilagszam.blog.hu/2015/10/02/omo_volgy
<https://tanitserdekesen.hu/2023/07/16/etiopia-kenyere-voeszkoze-es-tanyerja-az-indzsera/>
<https://www.youtube.com/watch?v=dcTZEckMx4>
<https://www.istockphoto.com/hu/Toj%C3%B3/hamer-%C3%B6rzs-turmeti%C3%B3nia-gm938487118-256637263>

Maszajok

https://www.nyugat.hu/klk/292706_a-vilagon-semmiujk-nincs-megis-boldogok-az-afrikai
<https://ng.24.hu/blog/balogh-bogjarka-afrika-blogja/2016/02/01/egy-maszajfaluban/>
<https://www.safaritravel.hu/blog/maszajok-%E2%80%93-a-lejismertebb-kenyai-torz>
<https://www.facebook.com/watch/?v=1249897252081863>
<https://afoldgomb.hu/latest-cover/afoldgomb-2021-majus-junius/maszajok-2>

4. ábra. A feladatmegoldáshoz választható törzsek és hozzájuk kapcsolódó források (képernyőfelvétel)

1. feladat: Az adott törzsből felkeres egy személy titeket, hogy segítségetet kérje, ugyanis szeretne munkába állni. Ehhez viszont elengedhetetlen az önéletrajzának elkészítése! Az alábbi szempontokat figyelembe véve készítsétek el a törzs tagjának az önéletrajzát! **Ügyeljetek a hitelességre!**

Mit tartalmazzon az önéletrajz?

- Kép a személyről
- Név
- lakhely
- állampolgárság
- nyelvismeret/beszélt nyelvek
- munkatapasztalat (mihez ért, mivel foglalkozott eddig, milyen képességekkel bír --> testfeszítés, testmódosítás, terasoz, gazdálkodás, vadászat stb. --> legyen specifikus, azaz pl. konkrétan milyen növények termesztéséhez ért)
- egyéb szemponttal is kiegészíthető az önéletrajz!

Az önéletrajz elkészítéséhez ajánlott alkalmazások: Canva, Google Diák, Google Dokumentumok

5. ábra. A Törzsek forgataga c. egység első feladata (képernyőfelvétel)

A választott törzshöz kapcsolódóan négy feladatot kell megoldaniuk a tanulóknak, amelyek célja, hogy szempontváltással beleélhessék magukat a törzs tagjainak helyzetébe, illetve a kutatás során megszerzett információkat kreativitásuk felhasználásával alkalmazzák egy megadott alkotás (produktum) elkészítésekor. A produktum az első feladatban egy önéletrajz (5. ábra). A feladat megoldása elősegíti a tanulási kompetenciák fejlesztését, az önálló információszerzés és -feldolgozás készségének kialakulását, valamint ösztönzi a tanulókat a nyitott gondolkodásra. A kutatómunka és az együttműködés fejleszti a kommunikációs, illetve a személyi és társas kapcsolati kompetenciákat. A szerzett információk átalakítása, rendszerezése az önéletrajz formai és tartalmi kritériumainak megfelelően fejleszti a tanulói kreativitást, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság készségét, valamint a matematikai, gondolkodási kompetenciákat. Továbbá az önéletrajz-készítés elősegíti a munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák fejlesztését is.

A második feladatban egy ingatlanhirdetést (6. ábra), a harmadikban egy étlapot (7. ábra), a negyedikben pedig programajánlót (8. ábra) kell készíteniük a tanulóknak. Ezek a feladatok az első feladatnál említett képességeken, kompetenciákon túlmenően hozzájárulnak a véleményalkotás és az önkifejezés fejlesztéséhez. Igénylik a különböző források (szöveg, kép, videó) feldolgozását és összehangolását, továbbá erősítik a kulturális értékek és hagyományok megőrzésének igényét.

Mind a négy feladat esetében az eredeti elképzelés az online megvalósítás, amihez a diákok ajánlott alkalmazásokat találnak a feladatban. Természetesen analóg módon is történhet a megvalósítás, hiszen nem minden iskola felszereltsége tesz lehetővé ilyen típusú munkavégzést. Ugyanakkor a digitális kompetenciák fejlesztése főként a mai világban kiemelten fontos, illetve sokkal nagyobb motiváló erőként hat az alfa generációra.

A második nagyobb tananyagegység szintén 6-7 tanórányi időt ölel fel. Az egység során a tanulók a **szubszaharai térség fő problémáival** ismerkedhetnek meg a Kongói

Vidéki ház a Kongói Demokratikus Köztársaságban

2. feladat: A munkakeresés igen csak jól sikerült, így a család költözni fog. De hogy ne maradjon üresen a házuk, segítsetek nekik elkészíteni az otthonuk ingatlanhirdetését!

Mit tartalmazzon az ingatlanhirdetés?

- Térképek:
 - Az egyikken legyen feltüntetve, hogy az adott törzs mely területeken él.
 - A másikon a hirdetésre kerülő ház pontos helye legyen bejelölve.
- Leírás az ingatlanról
 - Milyen anyagokból épült
 - Hány szobás/szintes --> milyen helyiségek találhatóak benne
 - Felszereltsége: bútorok, eszközök
 - Kiknek ajánlott
 - Milyen környezetben terül el/milyen a házat körülvevő tájról
 - Milyen a közmű (van-e víz, áram, gáz --> ha nincs honnan szerezhető, milyen megoldási lehetőségek vannak)
 - Milyen a megközelíthetősége (van-e út, az milyen minőségű)
- Képek/videók
 - minimum 3 kép a házat körülvevő tájról
 - minimum 4 kép a házról (külső és belső részeket beleértve)
- egyéb szemponttal is kiegészíthető!

Az ingatlanhirdetés elkészítéséhez ajánlott alkalmazások: Canva, Google Diák, Google Dokumentumok

6. ábra. A Törzsek forgataga c. egység második feladata (képernyőfelvétel)

Az átalatok megsegített család sikeresen elköltözött és új életet kezdett. Ugyanakkor, sikertörténetüket látva, a törzs többi tagja aggódni kezdett, hogy egyre több fiatal fogja elhagyni a közösségüket a rossz megélhetési viszonyok miatt. A törzs klutat a túrizmusban látja. Segítsetek nekik, hogy fellendíthessék a forgalmukat!

3. feladat: Az egyik faluból felkeres titeket egy kedves asszony, aki éttermet szeretne nyitni. Az étteremben a törzs hagyományos ételeit szeretné kínálni, de nem beszél angolul, így nehéz tudni elmondani a kínálatot a vendégeknek. Segítsetek neki egy étlap elkészítésével!

Mit tartalmazzon az étlap?

- Étterem neve
- Legalább 3 féle étel
 - étel neve magyarul és a helyi nyelven
 - kép az ételről
 - fő összetevők/alapanyagok
 - készítés módja (ha találtok róla információt)
- Legalább 1-2 ital
 - ital neve magyarul és a helyi nyelven
 - kép az italról
 - fő összetevők/alapanyagok
 - készítés módja (ha találtok róla információt)
- Árak (helyi valutában és dollárban)

Az étlap elkészítéséhez ajánlott alkalmazások: Canva, Google Diák, Google Dokumentumok

Érdemes a YouTube-on is kutatni!

7. ábra. A Törzsek forgataga c. egység harmadik feladata (képernyőfelvétel)

Sóbányászat a Danakil-mélyföldön

4. feladat: A turisták megfogására a hasuk után a második legjobb mód az érdekességek bemutatása! Ehhez a legjobb mód, ha utazási irodákon keresztül hirdetheti a törzs saját különlegességeit. Készítsetek egy programajánlót a törzshöz!

Mit tartalmazzon a programajánló?

- Montázs a törzs tagjairól, viseletükről
 - legalább 6 kép

Mivel lehet montázst készíteni?

- Leírás a törzs érdekes hagyományairól, amit megnézhetnek az érdeklődők
 - legalább 2 hagyomány/szokás (pl. férfív avatási szertartás, ünneptés, tevékenység stb.)
 - 1-2 kép vagy videó a szokásról/hagyományról
 - terjedelm minimum 500 karakter

A programajánló elkészítéséhez ajánlott alkalmazások: Canva, Google Diák, Google Dokumentumok

8. ábra. A Törzsek forgataga c. egység negyedik feladata (képernyőfelvétel)

2. feladat: Az előző feladat megoldásánál már láthattátok, hogy a Kongói Demokratikus Köztársaságban, mint sok más afrikai országban, a tanulás egy kiváltság, ami keveseknek adatik meg. Ezeknek a gyerekeknek egyetlen reménye az, hogy támogatást kapnak a tanulmányaik folytatásához.

Most viszont adódott is egy lehetőség. Mivel egy külföldi szervezet ösztöndíj pályázatot írt ki a kongói gyerekeknek. Az ösztöndíj elnyerésével a tanuló támogatást kap, ami fedezi az összes tanítási költségét az érettségi letételeig. A pályázatra első körben egy motivációs levél megírásával lehet.

A feladatok egy általános iskolás tanuló motivációs levelének elkészítése lesz, aki mindenképpen szeretné folytatni a tanulmányait és a későbbiekben még egyetemre is szeretne menni.

Mit érdemes tudni a tanulóról?

- általános iskolába jár
- 5 testvére van
- a család pénzügyileg küszködik, így a szülők biztosan nem tudják finanszírozni a gyerekek tanulmányait

Mit tartalmazzon a motivációs levél?

- Ki ő, honnan származik
- Eddig milyen körülmények között végezte a tanulmányait, milyen kihívásokkal kell megküzdnie
- Miért szeretne továbbtanulni
- Miért tartja fontosnak a tanulást
- Miért nem tudna továbbtanulni az ösztöndíj nélkül
- Mi lenne a sorsa, ha most nem tudja folytatni a tanulmányait

A motivációs levél elkészítéséhez ajánlott alkalmazások: Google Dokumentumok, Word, Canva
A feladat elvégzéséhez sokat segíthetnek az alábbi videók!

9. ábra. Példafeladat az érzékenyítésre a Kongói Demokratikus Köztársasághoz kapcsolódóan (képernyőfelvétel)

Demokratikus Köztársaság példáján keresztül. Betekintést nyerhetnek a bányászat és az erdőirtás okozta problémákba, továbbá megismerkedhetnek az élelmezés, a vízellátás, az oktatás és a mezőgazdaság nehézségeivel. Az előző egységhez hasonlóan itt is az **alkotótevékenységek** (gondolattérkép, prezentáció, cselekvési terv, interjú, blog, összehasonlító ábra, híradó, infografika és egy motivációs levél készítése) kerültek a középpontba, de ebben az egységben sokkal nagyobb szerepet kap az érzékenyítés. A tanulók bepillantást nyerhetnek a Kongói Demokratikus Köztársaság lakóinak életébe és problémáiba, amikkel nap mint nap megküzdnek. Az ott élők helyzetének megélését célozzák segíteni a feladatokhoz megadott videók és képek, amelyeknek többsége az Afrika-projekt missziós tevékenysége során készült (9. ábra).

Továbbá ebben az egységben több olyan típusú feladat is található, ami a tanulók cselekvőképességét és innovatív gondolkodását fejleszti, hiszen a projekt fő célja, hogy a tanulók felismerjék a cselekvőképesség fontosságát, kialakuljon bennük a tenni akarás egy szebb és jobb világ megalkotása érdekében (10. ábra).

HUNGARY HELPS

<https://hungaryhelps.gov.hu/>
<https://www.fao.org/home/en>
<https://afrikaert.hu/tizora-projekt/>

A megoldás nyomában

Egy ösztöndíj program keretében cserediák érkeznek az iskolákba a Kongói Demokratikus Köztársaságból. Ahogy egyre több időtök van megismerkedni vele, gyorsan kiderül, hogy a szülőfaluja egy igen nagy problémával küzd, mégpedig az éhezéssel. Egy kis, elszeparált faluból érkezett, ahol az emberek a saját termőföldjeik műveléséből és állatok tartásából ének szegényes körülmények között. A Kongó áradása miatt vízment elpusztult a termésük, az állataik pedig megfertőződtek, így emberi fogyasztásra nem alkalmasak.

A világon sokat segíthetünk, ha figyelünk önmagunkra és visszaszorítjuk a pazarlást, tudatos vásárlókká válunk. A tudatosság bevittele a fogyasztási szokásokba hosszú távon megteszi a hatását, ugyanakkor, a fent leírt közösség esetében a gyors és azonnali segítség elengedhetetlen. Segítsetek a családját féltő cserediákon!

Készítetek egy cselekvési tervet, amivel megtudnátok oldani a közösség élelmezési gondjait!

Mit tartalmazzon a cselekvési terv?

- Rövid és hosszú távú célok az élelmezési gondok megoldására
- Milyen módon tervezitek a segítséget (pl. élelmiszer eljuttatása, gazdálkodás újraindítása stb.)
- Hogyan viteleznék ki a tervezett tevékenységeket
- Milyen szervezetekkel tudnátok együtt működni
- Honnan tudnátok forrásokat szerezni
- Határidők a tevékenységek végrehajtására
- Konkrétumok megfogalmazása (pl. ne annyit írjatok, hogy élelmiszer kijuttatása --> konkrétan milyen alapanyagokat vagy kész ételeket juttatnátok ki, ezeket honnan szereznétek be, hogyan jutna el a közösségig)

A cselekvési terv elkészítéséhez ajánlott alkalmazások: Google Dokumentumok, Google Táblázatok, Canva

Lehetséges forma a cselekvési tervhez

10. ábra. Példafeladat a cselekvőképesség fejlesztésére (képernyőfelvétel)

ÖSSZEGZÉS

Úgy gondolom, hogy az Afrika-projekt egy nagyon szép kezdeményezés, amit érdemes kihasználni. A készített tananyagok ingyenesen elérhetők és szabadon formálhatók. Így ha nincs is lehetőség teljes tananyagok felhasználására, annak egységei, kisebb részei integrálhatók a tanórákba. Székely János megyéspüspök előadásai nagy hatást gyakorolnak a diákságra, de emellett nagyon fontos, hogy a tanulók ne csak passzív befogadóként ismerkedjenek meg a hátrányos helyzetben élő embertársaik nehézségeivel, hanem aktív részesei is legyenek a tanulási folyamatnak. A kidolgozott feladatok sokrétű kompetenciafejlesztést tesznek lehetővé. Az interaktivitás és a kreatív alkotás nemcsak növeli a tudásszerzés hatékonyságát, hanem lehetővé teszi a hátrányos helyzetű tanulók számára is a sikerélmény megélését, ami nagyban hozzájárul a diákok személyiségfejlődéséhez is.

IRODALOM

- MAKÁDI MARIANN (2020): A földrajztanítás módszertani alapjai 1. – ELTE TTK FFI, Budapest. 179 p. DOI: <https://doi.org/10.21862/978-963-489-204-5>
- LENGYELNÉ MOLNÁR TÜNDE – RACSKO RÉKA – SZÜTS ZOLTÁN (2021): A kommunikációs kompetencia fejlesztésének új lehetőségei: digitális történetmesélés LEGO eszközzel. – Gyermeknevelés 9. 1. pp. 327–339. DOI: <https://doi.org/10.31074/gyntf.2021.1.327.339>
- NÁRAI MÁRTA (2021): Vélemények és attitűdök az élményalapú, tapasztalati tanulást segítő nemformális oktatási módszerekkel kapcsolatban. – In: Gróz Andrea – Kövecsesné Gősi Viktória – Várszeginé Gáncs Erzsébet (szerk.): Gyermek – Kultúra – Nevelés. Széchenyi István Egyetem Apáczai Csere János Kar, Győr. pp. 17–28. <https://regscience.hu/server/api/core/bitstreams/c9af3dec-fa65-4b60-83fb-f1ff3117c3da/content>
- Kerettanterv az általános iskolák 5–8. évfolyama számára (2020a). – Oktatási Hivatal, Budapest. ([link](#))
- Kerettanterv a gimnáziumok 9–12. évfolyama számára (2020b). – Oktatási Hivatal, Budapest. ([link](#))
- (link1) – <https://www.mindannyiantestverek.hu/a-terv/>
- (link2) – <https://www.mindannyiantestverek.hu/>